

بانو قاجاری که بانی خیر شد/عکس

۱۶ تیر ۱۳۹۴ ساعت ۱۸:۴۵

درباره حضور زنان در یک صد ساله اخیر و در ببحوثة تحولات سیاسی و اجتماعی مقارن با آغاز قرن بیستم روایت‌های مختلفی طرح شده است. اما بیش از هر نکته دیگری شاید لازم باشد که به زوایای تاثیرگذاری اجتماعی و فرهنگی زنان به ویژه زنانی که راهی به دربار داشتند و به هر شکل با لایه‌هایی از قدرت سیاسی دوره قاجار در ارتباط بودند، اشاره کرد. این نکته از آن حیث حایز اهمیت است که در آن دوران هنوز بسترهای لازم برای تأثیرگذاری و مشارکت سیاسی زنان فراهم نیامده بود. اما مهم این است که زنان در گوشه‌های دیگری از قدرت که لزوماً سیاسی نبود، حضور پر رنگی از خود نشان دادند. چنانچه مرور اسناد به جای مانده از اواخر دوران قاجار و اوایل دوران پهلوی حکایت از این مسأله دارد که چه بسیار زنانی که در کنار ایفای نقش مادری، مدیریت امور وقفی، عام‌المنفعه و خیریه را نیز عهده دار بوده‌اند. بی‌آنکه سودای کسب نام و آوازه داشته باشند، از خود یادگارهای ماندگاری در گوشه و کنار این سرزمین به جای گذاشتند.

زهره سلطان، بانوی واقف

زهره سلطان عزت‌السلطنه، دختر رضاعلی خان نظام‌السلطنه و خدیجه سلطان خانم دختر میرزا رضا آشتیانی به سال ۱۳۱۲ هـ ق متولد شد. وی در سال ۱۳۲۹ هـ ق با پسر عبدالحسین میرزا فرمانفرما یعنی عباس میرزا سالار لشکر از بطن عزت‌الدوله دختر مظفرالدین شاه پیمان زناشویی بست. به هنگام طرح الغای سلطنت خاندان قاجار و اعلام سلطنت رضاخان، سالار لشکر و برادرش نصرت‌الدوله از جمله مخالفان این طرح بودند و به این حکم رأی ندادند. به این ترتیب این دو طرد شده و به تدریج از عرصه کارهای حکومتی خارج شدند. از آن پس تا سال ۱۳۱۴ هـ ش که سالار لشکر پس از تحمل مدتی بیماری در برلین درگذشت، زهره سلطان با شش کودک روزگار می‌گذراند.

آنچه که پس از مرگ شوهر بر زهره سلطان گذشت، زندگی آشفته و پررنجی بود که بخشی به واسطه آقهر روزگار و بخشی نیز به واسطه ظلم رضاشاهی بر وی و فرزندانش رفت. با وجود همه سختی‌ها و دشواری‌های پیش رو و با اینکه او در ادامه کارهای انسان‌دوستانه از زندگی مرفه خود جدا ماند، با جدیت و انگیزه‌های قوی‌تر به افراد دردمند و بی‌سرپرست توجه کرد. وی در طول سال‌های ۱۳۲۰ تا ۱۳۵۹ هـ ش، عده‌آزادی از اطفال مستمند و بی‌سرپرست و بی‌خانمان را تحت تکفل خود گرفت. پسرهایی را که قبول حضانت کرده بود پس از رسیدن به سن بلوغ و فراگرفتن کارهای فنی در بازار کار به شغلی واداشت و دختران را هم تشویق به یادگیری فنون خانه‌داری کرده و پس از تهیه تجهیزات آبرومندانه آن‌ها را راهی خانه‌بخت می‌آورد. اغلب این کودکان

کسانی بودند که بر اساس وقوع زلزله‌آخانمانسوز بوئین‌زهرای‌یاور مانده بودند - هر چند تعدادی از آنها با مادرانشان نزد وی زندگی می‌آگردند - تحت سرپرستی و مراقبت زهرا سلطان قرار گرفتند.

علاوه بر نگهداری ایتم و بی‌سرپرستان، آنچه که نام زهرا سلطان نظام مافی را بلندآوازه کرد، اهتمام وی به ساختن مسجد، کتابخانه و مدارس مختلف در شهرهای متعدد، به ویژه ایجاد آموزشگاه‌های حرفه‌ای بود. او این امور خیر را از محل درآمد املاک موروثی شخصی‌آخود و با وجود سطح پایین اقتصاد خانوادگی پایه‌گذاری کرده و موقوفاتی را نیز بر آنها قرار داد.

از جمله این موقوفات می‌توان به احداث و اهدای یک باب دبستان در قریه‌آقره‌لورن شهرستان میاندوآب به صورت بلاعوض و با مصالحه به اداره‌آفرهنگ وقت آن شهرستان اشاره کرد. همچنین اهدای کمک‌های مالی به منظور ساخت بیمارستان عباسی در شهرستان میاندوآب به سال ۱۳۳۳ هـ ش و واگذاری پنج هزار متر مربع و دو میلیون ریال وجه نقد به وزارت فرهنگ وقت به سرپرستی دکتر مهران، به منظور تأسیس مؤسسه‌آی تعلیماتی در سال ۱۳۳۸ هـ ش در قریه‌آمهراآباد تهران و احداث و وقف دبیرستان زهرا نظام مافی و تکمیل کلاس‌های آن در سال ۱۳۴۰ هـ ش در ناحیه ۱۱ تهران از دیگر امور خیریه‌ای است که از زهرا سلطان به یادگار مانده است.

ایجاد و وقف مرکز بهداشتی و درمانی زهرا نظام مافی، وقف آموزشگاه حرفه‌آی مخصوص ناشنوایان و لال‌ها، تأسیس و وقف ورزشگاه ویژه‌آمعلولان و بانوان کشور با مساحتی بالغ بر ۴۸۲۳ متر مربع در سال ۱۳۴۴ هـ ش در شهر تهران، تأسیس و وقف مسجد امیرالمؤمنین (ع) در زمینی به مساحت بالغ بر ۱۲۵۶ متر مربع، تأسیس و وقف مدرسه‌آحرفه‌آی دخترانه به سال ۱۳۴۶ هـ ش در خیابان مهراآباد تهران نیز در کارنامه امور وقفی و خیریه زهرا سلطان قرار به چشم می‌آخورد.

ذکر همین دو نمونه کافی است تا دریابیم پشت پرده حرمسرای قاجار تنها حسادت و چشم و هم‌چشمی‌های زنانه نبوده و در این میان زنانی نیز بوده‌اند که با استفاده از جایگاه خانوادگی و قدرت اقتصادی و اجتماعی خود بانی خیر شده و اقداماتی ماندگار انجام داده‌اند.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/30893/بانې-قاجارې-بانو/30893>